

KÜLMISSZIÓ.

EVANGÉLIKUS HITTERITÉSI FOLYÓIRAT.

SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ:

SCHOLTZ ÖDÖN, evang. lelkész
ÁGFALVA, (Sopronmegye).

IV. és V. ÉVFOLYAM.

Scholtz Ödön

NYOMATOTT:
RÖTTIG GUSZTÁV, KŐ-, FÉNY- ÉS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN
SOPRON.

TARTALOMJEGYZÉK.

IV. évfolyam.

	Füzet	Lap
A Lipcsei misszióegyesület évi közgyűlése	II.	23.
A protestáns misszió állapota 1896 végén.	I.	20.
Az angol egyházi misszióegyesület (Church Missionary Society) 100 éves jubileuma —tz.	II.	4.
Devanukracham. A mi növendékünk. —n.	I.	17.
Egyházunk a Szentföldön.	II.	28.
Egyről-másról.	II.	34.
Felhívás a Lipcsei misszió magyarországi barátaihoz. <i>Handmann R.</i>	II.	1.
Harmsz Lajos és a hermannsburgi misszió. —tz.	I.	5.
Hazai missziói hírek.	I.	22.
	II.	29.
Irodalom	II.	31.
Jézus nevében, <i>Scholtz Ödön.</i>	I.	1.
Külföldi misszió hírek.	I.	23.
Madagaszkár.*.*	I.	15.
Mi egy megtérített pogány lélek ára? L. F.	II.	20.
Missziói imádság. <i>Bock W.</i>	I.	3.

V. évfolyam.

	Lap
A gyarmatpolitika és a misszió, <i>Scholtz Ödön.</i>	1.
A nemzetközi akadémiai misszióegylet.	28.
Az angol-búr háború és a misszió.	74.
Az angol egyházi misszióegyesület (Church Missionary Society), 100 éves jubileuma. (Vége.) —tz.	32.
A szászországi misszió-konferencia.	12.
Devanukracham. (A mi növendékünk.) <i>Scholtz Ödön.</i>	19.
Dr. Gaul misszióigazgató. Irta: <i>Hardeland.</i>	6.
Egyről-másról.	88, 108.
Eredménytelen-e a pogány hittérítés? <i>Paret Fr.</i> után.	14.
Gróf Zinzendorf Miklós Lajos, <i>Scholtz Ödön.</i>	47.
Hazai missziói hírek.	36, 79.
Hogyan fogta fel s teljesítette Luther a kereszteny missziói kötelességet? <i>Dr. Plitt.</i>	64, 92.
Kérelem.	42.
Különböző misszió egyletekről.	76.
Misszióképek Tamulországból. —n.	29, 97.
Mit cselekedjünk Atyámfiai, férjfiak? <i>Scholtz Ödön</i>	43.
Mohamedán misszió. <i>Scholtz Ödön.</i>	87.
Szerkesztői üzenetek.	85.
Williams János, a déli tenger apostola.	22, 70.

KÜLMISSZIÓ.

Evangélikus hittérítési folyóirat.

Megjelenik minden negyedévben egyszer.

Felelős szerkesztő és kiadó:

Scholtz Ödön evangélikus lelkész,

Ágfalva (Sopronmegye),

kihez a lap szellemi és anyagi részét illető összes közlemények küldendők.

Előfizetési ár egész évre 1 korona.

Egyes szám ára . . . 30 fillér.

Hirdetések egyezség szerint számíttatnak.

És éjszaka valami látás jelenék Pálnak: Egy Macedóniabeli férjfiú álla meg ő előtte s néki könyörögvén ezt mondja vala: Jere által Macedóniába és légy segítségül nekünk. Mihelyt pedig e látást látta volna: azonnal igyekezőnk Macedóniába menni; mivelhogy bizonyosképen értenénk, hogy az Ur hivna minket, hogy azoknak predikálnánk az Evangéliomot. Ap. csél. 16, 9—10. vers.

JÉZUS NEVÉBEN!

Mikor a »Külmisszió« mult évi utolsó számában közzé tettem ama »komoly szót« melyben jeleztem, hogy mily messze vagyunk mi magyarországi lutheránusok az Ur missziói parancsának teljesítésétől s hogy a legkevesebb amit e téren tehetünk, ezen missziói folyóirat fentartása is kétséges, mert nem részesül kellő szellemi és anyagi pártfogásban, azt véltem, hogy ez egyuttal *utolsó szavam* is lesz s hogy az oly lelkesedéssel megindított lapot, legalább egyelőre be kell szüntetnem.

Hála Istennek csalódtam! Még pedig ezuttal örvendetesen! Az ott említett még szükséges előfizetők csakhamar jelentkeztek, úgy hogy a kiadás anyagi része legalább annyiban rendezve van, hogy a mult évfolyamra nem kellett *többet* ráfizetni, mint a mennyit az ügy néhány barátjával kezdettől fogva rászántunk. Sőt már az új évfolyamra is jelentkeztek előfizetők. Ez, de különösen az a sok buzdító és elismerő szó, melyet majd valamennyi előfizető a beküldött dijhoz *kedves ráadásul* csatolt, kötelességemmé teszi, hogy még egy kísérlet tegyek.

Megindítom tehát a »Külmisszió« IV. évfolyamát JÉZUS NEVÉBEN, s azon erős hitben, hogy az Ur, aki eddig is megáldotta az Ő Szent Neve dicsőségére folytatott szegény munkát, ezentúl sem fog szegyenben hagyni, hanem erőt ad gyöngé szavamnak, hogy missziói érdeklődés és missziószeretet keljen nyomán ugy lelkésztársaim, mint közvetítésökkel a hivek szívében.

Minél nagyobb figyelmet fordítok a külföldi evang. egyházak ujrászületésének tanulmányozására, annál inkább meggyőződöm róla, hogy a tetszhalott kereszténység újraébredésében a misszió-ügy mindenütt a legfontosabb szerepet játszotta s szentül hiszem, hogy mihelyt missziószeretetet ébredtünk gyülekezeteinkben, nálunk is azonnal új tavasz köszönt be, a hitetlenség tele által megdermesztett szegény egyházunk életében.

Azért sorakozzon mindenki a »Külmisszió« zászlaja alá, aki magyarhoni háromnyelvű országos egyházunk ujjászületését óhajtja. Én ezentúl is megteszem kötelességemet, — még áldozatok árán is. De *egy ember mindent* nem végezhet

Nyiltan beszélek!

A lap 1000 példányban nyomtatva s szétküldve, számonként 40 frtba, összesen 160 frtba kerül, ugy hogy fentartásához legalább 320 *előfizető* szükséges. De ha ennyi jelentkezik is, még ez nem biztosítja a lap pontos megjelenését. *Munkatársak* is kellene! Eddig néhány cikk kivételével mindent magam irtam, magam fordítottam. De nagy gyülekezetem s több irodalmi vállalat (»Der Friedensbote«, »Gotthold«) oly sok dolgot ad, hogy a »Külmisszióval« nem készülhettem el mindég idejére. Azért aki hittel imádkozza a Miatyánk második kérését s irodalmilag is elő akarja mozdítani Isten országának hozzánk s a pogányokhoz való jövetelét, az keressen fel dolgozatokkal. Minden a misszióra vonatkozó cikket örömmel fogadok, ha irodalmi színvonalon áll s megfelel *a lap irányának*. Ez pedig marad az eddigi. Figyelemmel kísérve minden protestáns missziói munkát, sőt a mennyire a lap tere engedi a katolikus missziót is, minden egyes szám ezentúl is bizonyoságot fog tenni, *a tiszta evangélikus tanról, melynek lutheránus egyházunk Isten kegyelméből kizárólagos birtokosa s épen azért kizárólagos terjesztője is!* Valamennyi ágost. hitv. evang. misszióegyesület közül pedig a fősulyt továbbra is a *lipcsei ev. luth. misszióegyesület* ismertetésére fordítom, nemcsak azért mivel ez áll hozzánk legközelebb

s mivel Lipcsében hazai egyházunknak sok jó barátja van, hanem s főképen azért, mivel hazánkból egy-kettő kivételével már eddig is valamennyi a missziót pártoló gyülekezet, sőt egész kerületek is önként Lipcséhez csatlakoztak s mivel ha valahol úgy a misszió terén különös becses bir a hithű eljárás s az erők gyarapítása egységes tömörülés által.

De ezernyi ezer előfizető, egész halom dolgozat s a legegyszerűbb eljárás sem használna semmit, ha nem volna *hitünk*. A misszió mindenütt a hit gyümölcse s egyuttal új hitnek a magva. A hit szárnya pedig az *imádság*. Nemrég mondta egy katolikus pap, hogy az evang. egyház legnagyobb gyengesége abban áll, hogy a protestáns nép nem tud imádkozni. S bizony, bizony igazat mondott s én megtoldom állítását azzal, hogy mi lelkészek is *keveset* imádkozunk. Imádkozzunk azért hívő szívből, szoktassuk hűveinket is hívő imádkozásra s egyházunk fényre derül! Simádkozunk különösen a misszióért. A lipcsei misszió számos barátja az egész földkerekségére kiterjedő *imaközösségben* áll, melynek tagjai gyakran, de különösen minden vasárnap este könyörögnek Istenhez, hogy áldja meg s koronázza sikerrel a hittérítők munkáját. Csatlakozzunk mi is minél számosabban ezen imaközösséghez. Hisz az Ur megmondta: »Valamit kérendetek az Atyától az Én nevemben, megadja néktek«. Imádkozzunk tehát a misszióért a JÉZUS NEVÉBEN s biztosak lehetünk, hogy mennyei Atyánk meghallgatja kérésünket s missziói életet ébreszt egyházunkban is. S boldog lennék, ha az Ur ezen cél elérésében a »*Külmissziót*« kegyelmére méltatná.

Ágfalva.

Scholtz Ödön.

Missziói imádság.*)

Ó Jézus, királyok királya, az égig vagyon a Te irgalmasságod és a Te jóvoltod és mind a felhőkig a Te igazmondásod. Ismét láttuk és hallottuk, hogy Igéd pöröly, mely megrontja a kősziklát, de csak azért, hogy meggyógyítson s örökre összekössön Veled. Szívből köszönjük ezen irgalmadat s alázattal kérünk, tartsd meg tiszta Igédet ezentúl is közöttünk s áldj meg mindnyájunkat kegyelmeddel. Mert habár

*) Ezen imádságot W. Boeck: Missions-Gebetbuch című imakönyvéből fordítottam. Az ima missziói istentiszteletek végén, a szent beszéd után tartható.

országod ellenségei fenekednek s felemelik fejöket, Te mégis erősebb vagy s uralkodol ellenségeid között. Védpaizsod alatt oly biztos és boldog az élet és mégis hányan megvetik kegyelmedet. De ez nem a Te műved, — hisz kegyelmed forrása mindenki számára folyik, aki szomjúhozik s nyugodalmat keres Nálad; hanem e világnak öröme, miből nemcsak a zsidók, pogányok és törökök, de a keresztények is oly gyakran isznak, megrészegíti őket, úgy hogy nem vágyódnak azon enyhülésre, melyet a Te házad gazdag javai nyujtanak. Uram, könyörülj rajtok s ébressz bennök éhséget és szomjuságot szereteted forrásához. S ó irgalmas Isten, rajtunk is sok múlik, kik már megkóstoltuk kegyelmedet. Az élő viznek forrásai nem folynak elég bőségesen testünkben, jó cselekedeteink nem bizonyítják eléggé élő hitünket; szívünket még e világ szeretete hevíti: azért oly hideg szeretetünk Hozzád s a szegény pogányokhoz s azért oly erőtlen imádságunk. Ó JÉzus, könyörülj rajtunk! Mosd le bűneinket Istenvéreddelel, hogy meggyógyulva s hitünkkel Benned gyökerezve, fényljk világosságunk az emberek előtt. Ó Szentlélek Úristen, tisztítsd meg testünket és lelkünket s dicsőítsd meg bennünk a megfeszített Krisztust, hogy önszeretetünk tüze elhamvadván, lángra gyúljon szívünkben a felebaráti szeretet és az általános szeretet. Kegyelemnek Istene, ad meg nekünk a Te gazdag dicsőségédért, hogy állhatatosan megerősödjünk a Te Lelked által a belső emberben s megtudhassuk minden Szentekkel egybe, minémű legyen a Te jóvoltodnak ama szélessége, hosszúsága, mélysége és magassága. Ébressz itt és más helyeken ifjakat, kik elvigyék az Evangéliomot azon országokba is, hol békességed jelvénye még nem lobog s meghivjanak minden népeket a Te nagy vacsorádhoz. Áld meg kegyelmeddel ama békehírnököket, kik az üdvöt már kün hirdetik s óvd meg őket minden veszedelemtől s különösen az ördögnek álnokságai ellen. Ved óltalmadba lipcei misszióházunkat a tanítókkal, növendékekkel s mindazokkal, kik benne, érdekében tanácskoznak. Adj a növendékeknek igaz és tartós szeretetet s örömet szent hivatásukhoz. Adj a missziói bizottmány s a missziói gyűlések tanácskozásaihoz bölcsességet, alázatosság és szeretetet, hogy csak a Te neved dicsőségét keressék. Őrizd meg mindazon intézeteket, melyekben szent Igédet tisztán és hamisítás nélkül tanítják s ad, hogy a tanítók és növendékek, mint a Te gyermekeid, Igéd értelmében szentül éljenek s állj ellent Igéd s egyházad ellenségeinek. Szeretet Istene, könyörülj egyházunkon s hazánkon s áraszd el irgalmaddal királyunkat s az egész királyi házat. Hullasd kegyelmed harmatját templomainkra, iskoláinkra, a felsőségre s minden családra, hogy gyermekeid támadjanak mint a harmat a napkeletből. Adj mindnyájunknak (kik itt egybegyűltünk) hűséget, alázatosságot s önismeretet, hogy a kiket arra méltattál, hogy itt országod építésén közreműködjünk, egykor kegyelmed országára is méltók legyünk. Szent Isten, könyörülj rajtunk, önts szívünkbe áldozatkészséget s ne hagyd elfelednünk, hogy aki szűken vet, szűken is arat, és aki bőven vet,

bőven is arat. Hallgasd meg imádságunkat ó áldott Istenfia, ki az Atyával és a Szentlélekkel élsz és uralkodol öröktől fogva mindörökké. Amen.

Harmsz Lajos és a hermannsburgi misszió.

(4 képpel.)

Ki az a *Harmsz Lajos*? fogják a „*Külmisszió*“ olvasói közül sokan csodálkozva kérdezni; — még nem hallottunk róla semmit. Pedig *Harmsz* a legnagyobbak közé tartozik az új Izraelben! De hát mi úgy vagyunk vele, hogy alaposan ismerjük azokat a „híres“ theológusokat, kik a Szent Lelket megtagadva, saját bölcsességek mécsvilágánál vizsgálják és boncolják az Írást s megingatván a hit forrása az isteni kijelentés iránti bizalmat, hitetlenséget keltenek szivünkben; — míg azokról, kik saját gyarlóságuk tudatában, a Szent Lélek hatása alatt, meghajolnak az isteni kijelentés *abszolút igazsága* előtt s nemcsak magok megingathatlanok a hitben, hanem tanításuk s életpéldájokkal másokban is hitet ébresztve építenek s intézményeket alkotnak az egyházban, sokszor keveset vagy talán semmit sem tudunk. Épen azért nem lesz háládatlan szerep, ha a „*Külmisszió*“, mely szerény erejét az egyházi igazhitűség ápolására és védelmére is szenteli, megismerteti olvasóit azon jellegzetes lutheránus hitóriásokkal, kik a hittérítés mezején is maradandó érdemeket szereztek magoknak. S ezek közül a legkíválóbba egyike *Harmsz Lajos*.

Mikor *Harmsz* 1808 május 5-én az akkor még önálló hannoveri királyság *Walsrode* nevű városkájában született, hol atyja lelkész és rektor volt, az ottani egyházi élet nagyon hasonlított a mi jelenlegi egyházi viszonyainkhoz. A theológiai tanszékekről a rideg racionalizmus minden hitéletet elsorvasztó szele tette sivárrá a theológusok szivét s mikor ezen kételkedők lelkészi állást nyertek, saját hitetlenségekkel megmételtyezték s kiirtották a gyülekezetekből is a hitéletet. *Harmsz* atyja, ki 1817-ben egy ősrégi falu, a lüneburgi síkságon fekvő *Hermannsburg* lelkésze lett, szigorú erkölcsösége dacára, maga is az észhit foglya volt s így nem csoda ha fia, ki 17 éves koráig a szülői házban atyjától nyerte neveltetését és taníttatását, szintén a kételkedő ifjak számát szaporította. Kételyei — akár csak a mi ifjúságunknál a mi u. n. „evangélikus“ középiskoláinkon — még inkább fokozódtak, mikor 1825-ben a *cellei* gymnásziumba s 2 évvel utóbb a *göttingeni* egyetemre került, hogy theológiát hallgasson. Az ottani theológiai tanárok között egyetlen egy sem volt, aki neki az Istenhez vezető utat megmutathatta volna, úgy hogy végre magában az Isten létezésében is kételkedni kezdett. Ezen borzasztó kedélyállapotban — ó, bárcsak a mi kételkedő theológusaink is utánoznák! — a Biblia után nyúlt s annak szorgalmas olvasása, különösen JÉzus főpapi imádsága (János

ev. 17 fejez.) új világosságot hozott a hitetlenségtől gyötört ifjú szívébe. Különösen az említett fejezet 3-ik verse: „*Ez pedig az örök élet, hogy Tégedet egyedül esmérjenek lenni igaz Istennek és akit elbocsátottál a Jézus Krisztust*“ oly mély hatást gyakorolt rá, mint hajdan Lutherre Róm. 1, 17: „*Az igaz ember hitből él.*“ Ekkor érezte először, hogy csak

L. Garms

geb. 5. Mai 1808, gest. 14. Nov. 1865.

*Das ist aber das ewige Leben, dass sie Dich, dass Du allein wahrer Gott bist,
und den Du gesandt hast, Jesum Christum, erkennest. Ev. Joh. 17. 3*

Jézus képes a kételyektől marcangolt emberi lelket megnyugtanni s azért ama mondást élete jelszavává tette. A mellékelt kép alatt, melyen jóságos vonásait láthatjuk, szintén ezen mondás olvasható.

Az egyetemi tanulmányok végeztével, mely idő alatt tökéletesen megtanulta az olasz, spanyol, újjörög, szanszkrit, angol és francia nyelvet s oly tökélyre vitte a Biblia eredeti nyelveiben, hogy amit zsidóul mondtak neki azt képes volt azonnal görögül leírni, 1831-ben

Linstow kamarás házához ment nevelőül *Lauenburgba* s ott maradt egészen 1839-ig. A *Linstow* család szeretettel csüngött az Evangéliomon, mi nagyban fejlesztette a nemrég megtért ifjú hitét. Mint nevelő csakhamar az egyházi téren is működni kezdett, biblia- és imaórákat tartott, melyek nagy hatást gyakoroltak a népre. *Lauenburgban* egy hitetlen s egy hívő lelkész működött. Az első nagy ellensége lett *Harmsznak* (II. Kor. 6, 15.), de a másik, a későbbi szuperintendens, *Catenhusen* s *Deichmann* a közeli lüneburgi esperes annál inkább biztatták kitartó munkásságra. Azért *Catenhusen* engedelmével prédikálni is kezdett s hiteős prédikációira csakhamar messze földről sereglettek a hallgatók; azonkívül felkereste a foglyokat a fegyházban, a szegényeket és betegeket lakásukon, a pörlekedőket a bíróság előtt s vigasztalni, javítani és segíteni igyekezett mindég és mindenkin. Mindez nagyon boszantotta a hitetleneket, különösen ama hitetlen lelkészt, ki feljelentette, hogy konventikulumokat tart s a lelkészi hivatalba avatkozik, de a bíróság felmentette. Máskor a felizgatott hitetlen csöcselék élete ellen tört, de Isten nem engedte, hogy baja essék. Ekkor csakhamar kiütött a kolera s mikor mindenki fejét vesztette, *Harmsz* a védangyal szerepét játszotta s házról-házra ápolván a betegeket, maga nem félt csöppet sem, mivel erősen hitte, hogy akit Isten arra méltat, hogy nagy veszély idején másoknak segítségül legyen s a vész angyalát legyőzze, annak nem esik bántódása. Ettől fogva a gyülekezet szentjei még rajongóbb szeretettel csüngtek rajta s mindnyájan egy szív s egy lélek voltak a Krisztusban. De minél előbbre haladtak a tökéletesedésben *Harmsz* annál inkább érezte, hogy nem elég ha a hitet az igehirdetés által ébresztjük és fejlesztjük, hanem a támasztott hitet foglalkoztatni is kell. Azért *Richter* barmeni missziófelügyelőhöz fordult tanácsért, ki azt ajánlotta neki, hogy terjesszen missziói lapokat, tartson misszió órákat s alapítson misszió-egyletet. S *Harmsz* csakugyan megfogadta a tanácsot. Csakhamar misszió-egyletet alapított s 1835-ben egy lauenburgi misszióünnepen már fel is olvasta első missziói jelentését, mely szépen mutatja, hogy mily mély belátással birt már akkor is a misszióügy jelentőségéről a keresztény egyházra nézve. A barmeni misszió-egyletet lutheránusok és reformátusok közösen alkották s abból, hogy *Harmsz* mégis pártolta látható, hogy bár már Jézushoz tért, még nem állt erősen az egyház hitvallásában, mivel az, — akár csak jelenleg nálunk — majdnem ismeretlen volt. De mint látni fogjuk, utóbb Isten kegyelméből ebből a zavaros lelki állapotból is a tiszta hitigazság birtokába küzdötte magát.

1839. végén legifjabb növendéke is kinőtt az iskolából, elhagyta tehát a kegyes *Linstow* családot s $\frac{1}{2}$ évi pihenés után 1840 husvétján új nevelői állást vállalt, *Pampel* építésznél *Lüneburgban*. Atyai barátja a kegyes *Deichmann* esperes megengedte, hogy nevelő létére itt is folytathassa *Lauenburgban* kezdett működését s az itt még eredményesebb lett. Ha a remek szt. János templomban prédikált az egész vidék lakossága

a városba tódult s ezer meg ezer ember hallgatta ajkáról Isten igéjét. Úgyszintén misszióegyletet is alapított, mely oly virágzásnak indult, hogy csakhamar 800 tagot számlált s Harburgtól Celleig hozzá küldték a missziói adományokat. De a hitetlenek itt is ádáz haragra gyúltak ellene s midőn 1841-ben épen akkor prédikált, mikor a meghalt Friederike királynőért az egész országban imádságot kellett tartani s Harmsz nem tartotta lelkiösméretével megegyeztethetőnek, hogy az előirt imát elmondja s azért meggyőződése szerint mást imádkozott, ellenségei panaszt emeltek ellene, mire a konzisztórium megtiltotta a valamennyi vizsgáját jeles eredménnyel letett 33 éves kandidátusnak a prédikálást s ezáltal elzárta előle a kilátást, hogy valaha lelkész lehessen. De Isten másként végzett, mint ahogy a konzisztórium határozott. *Hölty* szuperintendens nagyon kedvelte Harmszt, közbenjárt tehát érdekében és pedig oly szerencsével, hogy egy év múlva feloldották az ítéletet, épen akkor, mikor Harmsz a *hamburgi* misszióházba készült menni 2-ik tanítónak. Nem ment tehát Hamburgba s visszautasította a *new-yorki* meghívást is, hová időközben szintén meghívták az akkor már nagyhirű embert luth. lelkésznek, hanem 1843 őszeig mint nevelő Lüneburgban maradt, s akkor betegeskedő atyjához ment, kinek magániskolájában segédkezett s ki helyett többször prédikált is, anélkül azonban, hogy a konzisztórium alkalmazta volna. Ez csak 1844-ben történt, mikor a konzisztórium sok sürgetésre atyja mellé káplánnak nevezte ki, mire november 20-án *Hannoverben* felszentelték s ádvent 2-ik vasárnapján 37 éves korában elfoglalta segédlelkési állását.

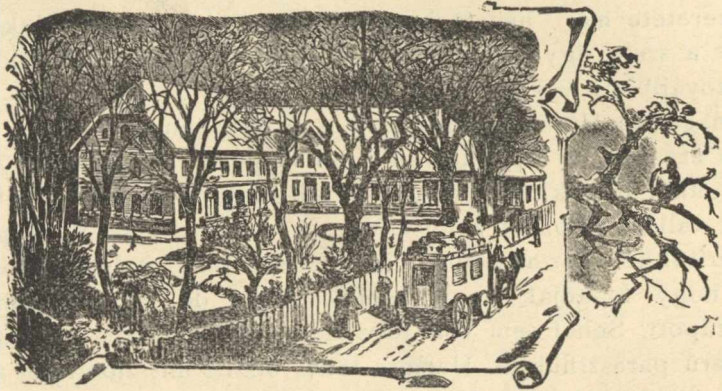
Harmsz ekkor szorgalmas tanulmányozás s a Szentírás és hitvallási irataink összehasonlítása folytán már igaz kereszténynyé, vagyis hitvalláshű lutheránussá fejlődött. Fellépése épen azért még eredményesebb lett, mint az előbbi helyeken s Hermanszburgon hihetetlen fordulatot idézett elő. Új tavasz köszöntött be az egyházi élet mezején s a holt gyülekezet feltámadt halottaiból. S ezt Harmsz nem valami methódista furfanggal, hanem Isten igéjének tiszta hirdetése s a szentségek hamisítatlan kezelése valamint azzal érte el, hogy élete és tanítása teljesen fedték egymást. A szép luth. istentiszteletekre, melyek vasárnap reggeltől este 6—7 óráig tartottak, messze vidékről, több napi járásról tódult a nép, hogy beszédjén épüljön. Csodálatosan tudott imádkozni. Imái, melyeket az istentisztelet elején és végén az egész gyülekezettel térdepelve tartott a köszívű embereket is megtérítették. Este, templom után a megtértek még lakására jöttek, hol a nép nyelvén (*Plattdeutsch*) tartott bibliamagyarázatai a legszentebb vallásos lelkesedést idézték elő a hallgatóságnál. Mint jó pásztor nagy gondot és szeretetet fordított a szegényekre és betegekre. Elve volt, hogy *amit JÉzus nevében nem tehetünk, az bűn*; már pedig JÉzus nevében nem lehet táncolni, kártyázni, színházba járni, korcsmázni, e világ örömeinek hódolni, azért mindezt szigorúan tiltotta. Ez persze nem tetszett a hitetleneknek, kik itt is felázadtak Harmsz ellen; csakhogy ő nem rettent vissza, sőt annál szigo-

rőbb egyházfegyelmet gyakorolt. A kicsapongókat s éjjeli csendháborítókat mindannyiszor feljelentette; több mint 60-szor állt velök a bíróság előtt, hol mindég igazat adtak neki, úgy hogy végre a legelvetemültebbek is magokba szálltak. Este 10 órakor mindenkinek az ágyban kellett lenni; házat nem türt reggeli és esti könyörgés nélkül; vasárnap még beretválni vagy csizmát tisztítani sem volt szabad. Szóval Hermanszбург keresztény falu lett.

De ami Harmsz Lajosnak maradandó nevet biztosít Isten országának történetében, az a *misszió* terén kifejtett működéséhez fűződik. Missziószeretete már nevelő korában ismeretes volt s akiket akkor megnyert a szent ügynek, azok most is hozzá küldték missziói adományait továbbítás végett. S a missziószeretet a gyülekezet ujjaszületésével magában Hermanszburgban is óriási arányt öltött. A hivek önmagukon érezvén és tapasztalván a hit nemesítő és boldogító hatását, boldogságukat másokkal is meg akarták osztani s azért évenként ezer meg ezer tallért áldoztak a misszióra; a megtért ifjak közül pedig többen hittérítőkké akartak lenni. Megkereste tehát a létező misszióintézeteket, hogy fogadják be a jelentkezőket, de mindenünnen tagadó választ kapott. Sehol sem volt üres hely mert ugylátszik, hogy féltek az egyszerű parasztfiuktól. Harmsz tehát önálló misszióintézet alapítását tervezte, annyival inkább, mivel ennek szükségét mindég többen és többen hangoztatták. Az északnémet misszióegylet, melynek székhelye akkor *Hamburg* volt s hová eddig Harmsz s a többi Lüneburg vidéki lutheránus lelkészek is beküldték misszióadományait az *unió* szolgálatában állott; reformátusok és lutheránusok közösen alkották. *De az uniónak egyházi téren nincs semmiféle jogosultsága. Az igaz hit nem léphet szövetségre a tévhittel s ha egy zavaros pillanatban megtette, mihelyt az igazhitűség öntudatra ébred, visszaköveteli függetlenségét s az unió megszűnik.* A lutheránus igazhitűség századunk első felében Németországban husvétot ünnepelt. A feltámadás tavasza felébresztette a lüneburgi pusztá lutheránusainak alvó lelkiösméretét is, úgy hogy egymás után kiléptek az északnémet uniált misszióegyletből, mire az feloszlott s roncsaiból megalakult a *brémai* református misszió társaság. De az öntudatra ébredt lutheránusok nem azért robbantották szét az uniált misszióegyletet, hogy talán a missziói kötelesség teljesítésétől megszabaduljanak, hanem azért, hogy annál lelkesebben munkálkodhassanak *saját egyházuk* terjesztésén. Azért felkérték Harmszt, ki mint láttuk már maga is foglalkozott az eszmével, hogy alapítson Hermanszburgban önálló lutheránus misszióintézetet; Harmsz azonban, tekintve azt, hogy csak káplán volt, egyelőre még sem mert ezen nagy dologba fogni. Hisz nem tudhatta, valjon atyja halála után kinevezik-e hermanszburgi lelkésszé; már pedig nem akart olyan vállalatot kezdeni, melyet utóbb esetleg kénytelen lett volna abban hagyni.

Mihelyt azonban atyja halála után a konzisztórium a gyülekezet kérelmére őt nevezte ki hermanszburgi lelkésszé, rögtön megvásárolt

egy 10 holdas telket egy még ki nem épített parasztházzal s azt felépítve, még ugyanazon évben, 1859 Mihály napján megnyitotta a hermannsburgi ev. luth. misszióházat, melyet második képünkön láthatunk. Néhány héttel a megnyitás előtt misszióünnep volt *Celle*-ben, hol Harmsz prédikált s a szent beszédben ezen emlékezetes szavakat mondta: „Isten nevében misszió-intézetet nyitok Hermannsburgban, de nincs hozzá egy fillérem sem! Hány növendékkel nyissam meg az intézetet? Hárommal vagy négygyel? Tizenkettővel fogom megnyitni, mert „enyim az ezüst és enyim az arany, azt mondja a seregeknek Ura!” (Agg. 2, 8.)

A régi misszióház.

S amint mondta, azonképen cselekedett. Meghívta öcscsét *Tivadart* missziótanítónak s felvett 12 parasztfiút növendékül. Kiképzetésök a Szentírás és hitvallási irataink ismeretére s azon tárgyakra szorítkozott, melyek az Irás megértéséhez múlhatlanul szükségesek; az egyetlen idegen nyelv melyet tanulniok kellett az *angol* volt, mert ezen nyelv ismerete nélkül hittérítő nem igen képzelhető. Amellett az összes házi, kerti és mezei munkát is magoknak kellett végezni, hogy testi és lelki fejlődésök egyensúlyban maradjon s hogy majdan a pogányoknak e téren is jó példát adjanak. A tanítás 4 évig tartott s mikor 1853 szept. 14-én a *stade*-i konzisztórium előtt vizsgát tettek, nemcsak hogy valamennyi kitűnően megfelelt az igényeknek, hanem dr. *Kösster* generálistsuperintendens, ki felszentelte őket, azon elismerő nyilatkozatot tette hogy *igazi* theológiai kiképzetésben részesültek.

De Harmsz már jóval a vizsga előtt arról is gondoskodott, hogy kiküldetésök napjáig mindaz elkészüljön amit magokkal kellett vinni. Azért 2 kovács, 1 asztalos, 1 szabó s 1 suszter már hetek óta csak a misszió részére dolgozott. Mivel pedig az északkeleti Afrikában lakó hatalmas *Galla*-nép közé akarta küldeni az ifjakat, hajó után is nézett, mely elvigye őket. De bár számos kikötőben tudakozódott, nem talált hajót, mely oda indult volna. Ekkor Harmsz egy *misszióhajó* építésére határozta el magát s amit elhatározott azt Isten segítségével meg is valósította. Amint terve ismeretes lett, a racionálisták, kik eddig is folyton gúnyolták, most már épen nem bírtak magokkal s nyíltan hir-

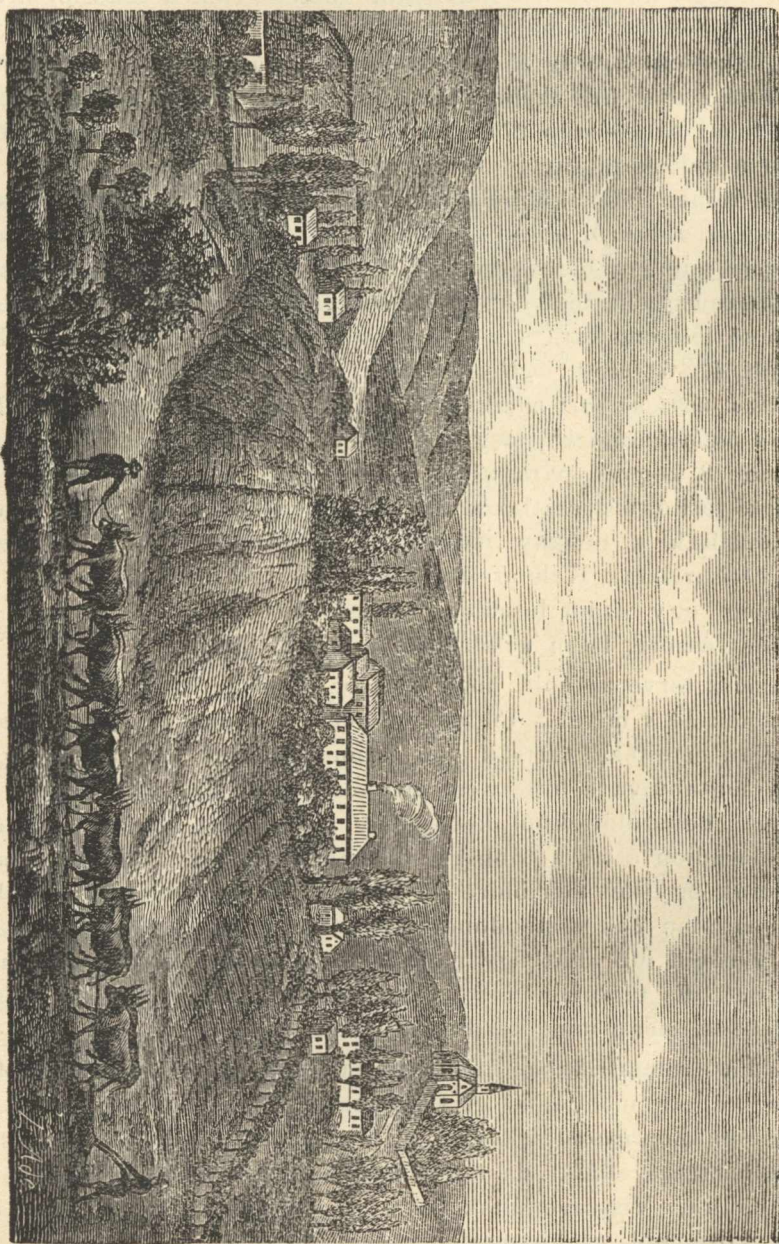
dették, hogy a hermannszburgi pap megbolondult. Harmsz azonban nem sokat gondolt velök, hanem elment a *harburgi* hajógyárba s nem törődve a magas árral egy épen épülőfélben lévő hajót megrendelt a misszió részére. S mire az első növendékeket felszentelték a missziói hivatalra, a hajó is elkészült. A hajó avatásához, — melynek Apost. csel. 8, 27. alapján, Szerecsenország királynéasszonya után a *Candaze* (Kandakes) nevet adta s melynek szépen faragott mintája ma is a hermannszburgi szószték felett áll, — szept. 27-én külön vonatokon tódult a nép Harburgba. Időközben hajóskapitány is akadt, ki már egyszer vezetett hajót Kelet-afrikába, miben Isten különös kegyelmét látták. Az elutazás közeledtével az egész vidékről annyi ajándékot hordtak össze, hogy *Candaze* nem volt képes mindent befogadni. Október 20-án nagy bucsúünnep volt Hermanuszburgban, melyen a szuperintendens is megjelent s melyen a vidék hívő lelkészi kara s beláthatatlan embertömeg vett részt. Harmsz I. Timoth. 4, 16. felett: „*Gondot viselj magadról és a tudományról, maradj meg ezekben, mert ha azt mivelened, mind temagadat megtartod, mind azokat akik téged hallgatandanak*“ megható bucsúbeszédet intézett a 8 hittérítőhöz s azon 8 kegyes parasztleányhoz, kik mint keresztyén gyarmatosok a hittérítőkhöz csatlakoztak. Október 21-én aztán mind a 16-an hajóra szálltak s néhány nappal utóbb, október 31-én kedvező szél mellett elvitorláltak Keletafrika felé. Közvetlen az indulás előtt a *handorfiai* még egy szent feszületet adtak fel a hajóra, az első afrikai luth. oltár részére. Isten velök volt a hosszú uton!

Harmsz terve az volt, hogy először mind a tizenhatan egy helyen telepedjenek le s mivel a földmiveléshez s a szükséges mesterségekhez mindnyájan értettek, tartsák fen önmunkájokkal magokat, míg a nép nyelvét megtanulva a hittérítést megkezdhetik. Ha aztán azon a helyen a megtért benszülöttekből keresztyén gyülekezet alakul, kettő vagy három maradjon ott s a többiek menjenek tovább, de nem messzire, hanem csak egy-két mérföldre s járjanak el úgy mint az első helyen. S mivel minden 2-ik esztendőben 22 munkást akart kiküldeni, azt hitte, hogy így rövid idő alatt egy nagy vidéket népet megnyerhet a JÉzus Krisztusnak. És tervében nem is csalatkozott, bár a munka lassabban s nehezebben ment, mint kezdetben gondolta.

Az Északeletafrikában lakó vad gallanép megtérítéséről mindenek, előtt le kellett mondania. A Candace Afrika megkerülésével ugyan szerencsésen *Zanzibarba* érkezett s a hittérítők kétszer meg is kísérelték a partra szállást, de mindkét izben kénytelenek voltak visszavonulni a hajóra. Visszavonultak tehát a délkeletafrikai *Natalba*, a zulukafferek közé, hol csakhamar megállapították az első állomást, melyet *Hermannszburgnak* neveztek, s melyet — jelenlegi alakjában — képben is bemutatunk olvasóinknak. Isten oly áldással kísérté hírnökei fáradozását, hogy Hermannszburg körül idővel egész koszorú keresztyén falu támadt. Negyedik képünk egy ilyen Zulukaffer falut ábrázol. Zulukaffországból néhány év mulva 12 hittérítő 132 ökörtől vont 10 szekéren,

a *Drakenhegységen* át a *betsuánok* országába vonúlt, hol új missziót nyitottak. Az utazás négy hétig tartott, de a nagy fáradságot itt még nagyobb siker koronázta. Időközben *Előindiából*, *Teluguországból* is fel-

Hermannsburg Afrikában.

kérték Harmszt, hogy küldjön Ázsiába is hittérítőket s mivel *Myliusz* hannoveri lelkész felajánlotta szolgálatát, ott is azonnal megkezdte a munkát. Mellesleg megemlítem, hogy *Telugu* és *Tamulországek* határosak, úgy hogy *Előindiában* a *hermannsburgi* és *lipcei* hittérítők

mint jó szomszédok egymást támogatva fáradoznak egyházunk terjesztésén. Harmsz végül *Amerikában* s az *ausztráliai* pápuák között is nyitott missziót, úgy hogy a hermannsburgi misszióáriusok egy időben mind a négy Európán kívüli földrészen hirdették az Evangéliomot. A két utóbbi munkateret azonban idővel más misszióegyletek gondozására bízták.

Zulukaffer falu

Mindez sok pénzbe került, de Isten kegyelméből oly nagy volt az áldozatkészség, hogy Harmsz életében a misszióknak soha egy fillér adóssága sem volt. Mikor egyszer megkérdezték, hogy honnan vette a misszió fentartásához szükséges óriási összeget, lelkesen így szólt: „Honnan vettem a sok pénzt? Talán koldúltam? Nem! Az Ur azt mondja: *„Ne legyen te közötted koldús“* (V. Móz. 15, 4). Nincs is Hermannsburgban egyetlen koldús sem s talán magam legyek koldússá? Soha sem koldúltam s nem is kértem soha senkitől semmit a misszióra. Csak egy-nél koldúltam s gyakran és erősen zörgettem ajtaján: az én drága JÉzusomnál. S Ő a szegény koldúsnak mindig gazdagon megadta azt, amiért könyörgött!“ Hogy milyen nagy volt a missziószeretet s áldozatkészség, azt a legszebben mutatja a következő eset. Egyszer beállít hozzá a misszióház fiatal szomszédja, nejevel s gyermekével s felajánlja neki egész vagyonát Isten országa céljaira, ha befogadja őket a misszió

szolgálatába. Csak azt kötötte ki, hogy öreg édes anyjáról, holta napjáig tisztességesen gondoskodjon. Harmsz ismerve a kegyes embert s tudva, hogy az Máté 19, 29 értelmében cselekszik, örömmel fogadta az ajánlatot s így a misszió szép ház, nagy kert s 30 hold föld birtokába jutott. *Behrensz* pedig, — mert így hívták az adakozót, — megállapította Afrikában a betsuának között *Bethánia* állomását, mely ma 2619 lelket számlál. S örömmel áldozott az egész község s az egész ország; sőt távoli országok s földrészek hívő lutheránusai is lelkesen küldték adományait Harmsznak magasztos terve előmozdítására. S hittérítő is mindég elég akadt. Alig utazott el az első csapat, rögtön 12 új ifjú jelentkezett felvételle; a *Candaze* folyton oda s vissza vitorlázott s Harmsz életében kétszer egy egész raj evangelistát szállított Afrikába. A növendékek szaporodtával a régi misszióház kicsivé lett, azért újat épített, melynek felavatásánál ama komoly szót mondta: „*Döljön össze ez a ház, hogy ha benne valaha az Isten ígében kijelentett s a lutheránus egyház által vallott igazságtól eltérnének!*“ S nem tértek el eddig soha! De valjon hány intézet dőlhetne nálunk romba, melynek alapításánál őseink ugyanezt mondták s a melyben ma korcs utódok az egyház hitvallásával ellenkező tévtanokat hirdetnek! ?

Az új misszióházban *könyvnyomdát* s *könyvkereskedést* is nyitott s ezentúl innen küldte szét a *missziói lapot* (*Hermannsburger Missionsblatt*), melyet 1853-ban alapított s mely jelenleg már a 46-ik évfolyamban jelenik meg. Különös hatást gyakorolt a misszióügy népszerűsítésére az évenként ismétlődő *missziói ünnep*, mely egy hétig tartott s mely idő alatt (de máskor is) *Hermannsburg* valamennyi háza nyitva állt a beözönlő sokaság befogadására, kik aztán hazatérve mindmegannyi apostolai lettek a misszióügynek családjokban és községökben. Harmsz egész életén át nőtlen maradt (I. Kor. 7, 32—33) s azért összes jövedelmét szintén a misszióra fordította. A missziót tekintette édes gyermekének s mikor 1865. nov. 14-én meghalt, azon tudatban tért meg Urához, hogy nem hiába fordította rá élete legtöbb idejét, vagyonát s buzgó imáit.

Kár hogy a lap szűk tere nem engedi Harmsz másirányu működésének ismertetését, pedig tanulságos volna megtudni mily nagy mértékben mozdította elő a hánnoveri luth. egyház ujjaszületését egyháztársadalmi s irodalmi*) tevékenységével. Azért befejezésül még csak azt jegyzem meg, hogy halála után öcscse Harmsz *Tivadar* vezette tovább a *hermannsburgi* missziót s hogy az a mai napig ág. hit. ev. egyházunk egyik legvirágzóbb misszióegyesülete. Az évi bevétel 1897-ben **531,160** márka volt s a misszió 1897. dec. 31-i állapotát a következő táblázat mutatja:

*) E helyen melegen ajánlom: *Evangelienpredigten*, 13 kiadás, kötve 3 frt 90 kr. *Epistelpredigten*, 6 kiadás, kötve 4 frt 20 kr. *Die Offenbarung Sct. Johannis* 4 kiadás, kötve 1 frt 02 kr. s *Goldene Aepfel in silbernen Schalen*, Erzählungen, 13 kiadás, kötve 1 frt 30 kr. című nagy népszerűségnek örvendő műveit. Megrendelhetők a missziói könyvkereskedésben *Hermannsburgban*, vagy az „*Evangelikus egyházi könyvkereskedésben*“ *Békés-Csabán*.

A misszióterület neve:	Az állomások, A küllomások A hittérítők, A benszülött segítők				Keresztelés:			Lélekszám:	Urvacsorázók száma:	Tanulók száma:	A benszülött keresztények évi járuléka a gyülekezeti szükségletek fedezésére:
	száma:				A pogányok közül,	Kereszt. gyermek közt,	Összesen				
Zulumisszió.	21	27	21	94	276	203	479	3890	3122	730	8394.51 mk.
Betsuánmisszió.	26	59	27	299	3038	2280	5318	36121	20568	5099	40,448.44 mk.
Telugumisszió.	9	16	10	78	7	53	60	1740	1271	649	369.60 mk.
Összesen:	56	102	58	451	3321	2536	5857	41751	24961	6478	49,212.55 mk.

Harmsz már nevelő korában, mikor Hannoverben még nem volt önálló misszióegylet, egy missziói jelentésében ezen szavakat mondta egy hannoveri származású lipcsei misszionáriusra, a később oly nagynevű *Cordesre* vonatkozólag: „Nincsen részünk kiképeztesében, kiküldetésében s alkalmaztatásában. Ő mily boldogság lenne az, ha szemünk *saját* hittérítőinkre s pogánygyülekezeteinkre tekinthetnének!“ Nos, az ő szemei utóbb meglátták azt, ami után már ifju korában annyira vágyott. De valjon mikor fogunk mi, magyarországi luth. hittérítőkre s általok gyűjtött gyülekezetekre tekinthetni? Megmondom! Mihelyt mint Harmsz Lajos megszakitunk minden összeköttetést a hitetlenekkel, tévhitűekkel és észhitűekkel s visszatérünk a *teljes* Bibliához és egyházunk *hitvallási irataihoz*, szóval ha a magyarországi lutheránus Sion feltámad halottaiból! Könyörögjünk azért szent oltárainknál térdre hulva Istenhez, hogy támasszon köztünk is egy Harmsz Lajost, ki életre keltse egyházunkat. Akkor aztán mi is életet viszünk majd a pogányokhoz!

Scholtz.

Madagaszkár.

A „*Külmisszió*“ II. évfolyamának 2-ik számában behatóan ismertetem azon válságos helyzetet, melybe az evang. misszió Madagaszkár szigetén jutott, mivel a franciák a sziget elfoglalása után ugyszólván rá uszították a jézsuitákat az evang. misszióra. Azóta azonban Isten segítségével lényegesen megváltozott a helyzet a szigeten. A kormány ugyanis belátta, hogy az a rémes inkuizició, melyet a jézsuiták, természetökké vált szokásuk alapján a benszülött evangélikusok ellen bevezettek, teljesen elidegenítette azokat Franciaországtól s hogy, ha az angol misszionáriusok nem is megbízható barátai a francia politikának, — a norvég *lutheránus* hittérítőket sem politikai sem nemzeti érdek nem ösztönzi franciaellenes eljárásra. Azért a francia hatóságot legujabban a *pártatlanság* jellemzi a misszióegyesületekkel szemben. Így, mikor nemrég egy francia apostoli vikárius neveztetett ki Madagaszkár szigetére, a gyarmatügyi miniszter a protestánsok ezirányú tudakozódására rögtön kijelentette, hogy az *nem államhivatalnok* s hogy a kormány egyelőre nem is szándékozik hivatalos kultust szervezni a szí-

geten. S ugyancsak a pártatlanság dokumentálása végett a kormány január 1-én dr. *Borchgrevinckel*, a norvég luth. misszió vezetőjét és egy jézuita pátert egyszerre nevezte ki a francia becsületrend lovagjává.

Ily körülmények között a norvég lutheránus misszió új virágzásnak indult a szigeten, úgy hogy jelenleg 40 hittérítő s 60 benszülött lelkész 50,000 pogány keresztényt gondoz; a 800 iskolában pedig 1800 tanító 57,800, vagyis 12 ezerrel több tanulót tanít, mint a megelőző esztendőben. Azért dr. *Borchgrevinck*, a norvég luth. misszió fentemlített vezetője az év elején Párisban volt, hogy a maroknyi francia lutheránusságot, mely már eddig is sokat tett a madagaszkári luth. misszió megmentésére, annak fokozott támogatására bírja.*) Ismeretes ugyanis olvasóink előtt, hogy a francia kormány a sziget elfoglalása után a jézuiták unszolására rögtön elrendelte, hogy az iskolákban csak franciául szabad tanítani, mely rendelet az angolok és norvégek által vezetett evang. misszióra egy jelentős volt a halálos ítélettel. De a veszély nagysága a francia evangélikusokkal is megértette kötelességeket, mire a párisi prot. misszióegylet rögtön 1100 iskolát átvett az angoloktól, úgy hogy jelenleg a norvégek 800 iskolájával együtt, ismét 1900 evang. iskola van a szigeten.

Igy helyre állván a rend és a paritás, kétséget sem szenved, hogy a katolikus misszióval folytatott küzdelemben, a prot. misszió nyeri el a babért s hogy a sziget, melynek $\frac{1}{3}$ része az okkupáció előtt már is evangélikus volt, nemsokára egészen protestánsná és pedig főképen lutheránussá lesz. Adja Isten!

* * *

Devanukracham.

(A mi növendékünk.)

A „*Friedensbote*“ múlt évi 8-ik s a „*Külmisszió*“ múlt évi 1-ső számában, adakozásra hívtam fel olvasóimat egy pogány gyermek keresztény neveltetése érdekében. Egy pogány árvafiút akartam felvétetni a lipcsei misszió indiai árvaházainak egyikébe avégett, hogy felnövekedvén majdan mint keresztény iparos, tanító vagy katechéta hirdesse, hogy a magyarországi lutheránus egyház, ha már hittérítőket nem küld a pogányok közé, legalább *egy* pogány gyermek keresztény neveltetését elősegítette. Az év végeig a szükségelt minimális összeg, 36 frt össze is gyűlt, elküdtem tehát *Schwartz* lipcsei misszió-igazgatónak azon kérelemmel, hogy vétessen fel rajta a „*Külmisszió*“ és a „*Friedensbote*“ olvasói nevében egy pogány árvát az egyesület valamelyik indiai árvaházába s hasson oda, hogy ha a gyermek tehetsége megengedi, idővel luth. tanító vagy katechéta legyen belőle. Erre *Schwartz* igazgatótól február elején a következő választ nyertem: „Felkért, hogy a küldött 36 frton egy tanítót vagy katechétát neveltessek. Indiából most arról

*) A francia protestánsok tavaly fejenként 33-6 krajcárt áldoztak a madagaszkári evang. misszió megmentésére.

értesítenek, hogy a tanítóképezdei igazgató, *Gehring* hittérítő, a február végén ujonnan belépő képezdészek egyikét az Ön gyámoltjának fogja kijelelni, miről annak idején értesíteni fogjuk. Ezen sorokból azonnal sejtettem, hogy félreértés történt, amennyiben nem egy kis pogányfiút vettek fel az árvaházba, hanem mindjárt egy felnőtt ifjút a tanítóképezdébe, mely feltevésben egy április elején Trankebárból érkezett levél megerősített. Mivel ezen levél ottani képezdénk viszonyait is behatóan és érdekesen ecseteli kedves olvasóim, bizonyára szívesen elolvassák. Hű fordításban így hangzik:

„Trankebár (Előindia) 1899. márc. 21-én. *Tisztelt Lelkész Úr!* Midőn Önnek a mai kelettel a „Friedensbote“ és „Külmisszió“ olvasói részére kijelölt növendéket bejelentem, kérem ne vegye rossz néven, hogy jelentésem ily későn érkezik. A késedelmet az okozta, hogy a tanítóképezdében a felszólítás vételekor nem volt segélyre szoruló növendék, várnunk kellett tehát márc. elsejéig, mikor az új tanév kezdetével új növendékeket vettünk fel az intézetbe. Kérem, fejezze ki azon kedves misszióbarátok előtt, kik az egyik képezdészemről való gondoskodást magukra vállalták, hálás köszönetemet. S egyuttal néhány adatot is közlök Devanukrachamról s képezdénkről, melynek mostantól fogva ő is növendéke. *Devanukracham* a tanul keresztények egyik legkedveltebb neve s annyit jelent, mint *Isten kegyelme*. Növendéke keresztény szülők gyermeke s a vállaler kaszthoz tartozik, mely a szudrakaszt egyik legtekintélyesebb részét képezi. Ez azonban nem azt teszi, mintha szülői jómódúak volnának. Ellenkezőleg nagyon is szegények és sajnos, nem a családapa hibája nélkül. Ez névszerint *Maleiapea* (Péternek a rómaiak által bevezetett fordítása) a keresztény névre kevés becsületet hozott. Ivásnak adta magát, minek következtében családja tönkre ment. Erre gonoszságát még azzal tetézte, hogy nejét s gyermekeit, — Devanukrachamon kívül egy felnőtt leányt, s 3 kis fiút, — hűtlenül elhagyta. A szegény elhagyott asszony gyermekeivel a legnagyobb nyomorba jutott s örülök, hogy fiának a képezdébe való felvétele által, némileg segíthetem rajta. Devanukracham jelenleg 19 éves s a szükséges előismertetei meg vannak, úgy hogy bátran felvehettem a felső képezdébe.

A trankebári szeminárium majdnem oly idős, mint maga a lipcsei misszió. Még *Cordesz* alapította s az évek során számos lelkész, katechéta, evangelista és tanító került ki belőle. Messze vezetne, ha az intézet fejlődésének történetét részletesen ismertetném. Jelenleg úgy van berendezve, hogy állandó iskolául egy 3 osztályú alsó és egy 3 osztályú felső képezdét tartunk fen. Ezen két szakaszból kerülnek ki a falusi és városi tanítók. A felvétel mindég március elején történik. A legtöbb képezdészt az egész országban szétszórt iskoláink növendékeiből nyerjük, de felvesszünk pogánykeresztényeket is, ha kellő előismeretök van. Mivel az ilyen fiatal emberek még bensőbb összeköttetésben állnak pogány néptársaikkal, mint a már kereszténynyé lett szülők gyermekei, azért belépésök a képezdébe igen kívánatos, habár tagadhatlan, hogy

több türelmet és fáradságot igényelnek s hogy nem mindég sikerül velök kellő eredményt elérni. Az intézet ezen két szakasza kormányfelügyelet alatt áll, hogy a kiképzett tanítók állami elismerést nyerjenek. S ez a misszióra igen fontos, mivel az angol kormány csak azon misszióiskolát segíyezi, melyeken államilag elismert tanítók működnek. Ez idő szerint a két szakasz 6. osztályában 51 tanítóképezedei növendék tanul, kiknek túlnyomó része teljes eltartásban részesül. A növendékekkel szemben támasztott igények évről évre fokozódnak, s például a felső szakasz növendékeitől, a képesítés alkalmával nagyon is sokat kívánunk. A felső szakasz tantárgyai a következők: a káté magyarázata, az ágostai hitvallás, Bibliaismertetés, szent történet, egyházi év, egyháztörténet, katechetikai gyakorlatok, módszertan, tanul és angol nyelv, számtan, földrajz és India története. Azonkívül énekórák is vannak s a tehetséges növendékek különösen hegedűn és harmóniumon a zenében is gyakorolják magokat sőt, hogy a lélekkel a test is egyenletesen fejlődjön, naponként $\frac{1}{2}$ órát tornázásra fordítunk, amiben sokan nagy ügyességet tanusítanak. Így aztán nincs is valami sok szabadidejük. A növendékek reggel $\frac{3}{4}$ 6-kor kelnek fel, mihez a *primus* (első) azzal adja meg a jelt, hogy egy egyházi éneket kezd énekelni, amiben fokozatosan a többiek is követik, míg végre az egész ház énekel. Aztán mindnyájan a közeli folyóhoz mennek megfürödni. $\frac{1}{2}$ 7-kor istentiszteletet tartok, mire az egyszerű reggeli következik. 8-tól 11-ig s 2-től 5-ig tanítunk. A déli órákat zenetanításra s a hangszereken való gyakorlásra fordítják. 1 órakor van az ebéd, ami, mint a vacsora is főtt rizsből és carryból vagyis egy igen erős kásaféle ételből áll, miben a bors képezi a főalkatrészt. Ehez hetenként kétszer húst is kapnak. Este $\frac{1}{2}$ 6-tól $\frac{1}{2}$ 7-ig sétálni mehetnek. Aztán egy felügyelő jelenlétében munkaórájok van, melyet a vacsora s az estéli ájtatosság szakít félbe. 10 órakor mindenkinek le kell feküdni. Ami már most a növendékek jellemét illeti, örömmel mondhatom, hogy a hazai tanuló ifjúsággal való összehasonlítás nem esik mindenben a tanul diákság rovására. A tanul diák szótfogadó, előzékeny és figyelmes, s a tanítónak itt koránt sincs annyi baja a rend és fegyelem fentartásával, mint otthon s elmondhatom, hogy engedetlenség és tiszteletlenség miatt, csak elvétve kell büntetni. S az ifjak szellemi képessége is kielégítő, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy a növendékek nagy része a lehető legkedvezőtlenebb viszonyokból kerül az intézetbe. Hiszen a gyarló és elégtelen táplálék a gyermekkorban s az, hogy különösen a páriák teljesen elhanyagolják gyermekeik nevelését, nem maradhat befolyás nélkül a tanulók szellemi fejlődésére. Más tekintetben azonban a tanul diákok messze elmaradnak a mieinktől s különös fogyatkozásuk hogy nem őszinték, szeretnek hazudni s megbizhatatlanok, amely bűnök ellen folytonos harcban állok. Az ifjúság erkölcsi életét illetőleg az itteni viszonyok nem lesznek sem jobbak sem rosszabbak a hazai tanintézetekben uralkodó erkölcsi viszonyoknál. Az imádság és keresztyén befolyásolás

mellett, a szigorú felügyelet, sok munka és szorgalmas testgyakorlat azon legbiztosabb eszközök, melyeket a 6-ik parancsolat elleni bűnök leküzdésére használhatunk, mely bűnök mint mindenütt, úgy sajnos a tanuloknál is általánosan el vannak terjedve.

A tanítóképezde mellett a szükséghez képest, időről-időre *katechéta és evangélista osztályt* is nyitunk, melybe azon tanítókat vesszük fel, akik különösen beváltak s ezen hivatalokra kiváló képességet tanúsítanak. Ezeknek kiképeztetése, a dolog természetéből folyólag főképen gyakorlati irányú s leginkább a katechizálásra, a pogányok közti igehirdetésre s a katechuménusok előkészítésére vonatkozik.

De a szeminárium legfontosabb szakaszát a *theológusosztály* képezi, mely azonban szintén csak időnként lesz összehíva. Hisz még nincsen annyi benszülött lelkészre szükségünk, hogy állandó theológiai intézetet kellene fentartanunk, Isten kegyelméből azon szerencsés helyzetben voltam, hogy két ízben 8–8 fiatal embert előkészíthettem a lelkészi hivatalra. A nyolc első mint felszentelt lelkész már kivétel nélkül lelkészi hivatalban áll, s különös örömmel jelenthetem, hogy a beléjük helyezett bizalomnak mindnyájan megfelelnek. Eddig nagy hűséggel és tapintattal teljesítik hivatalbeli kötelességöket. Jelenleg a második theológiai kurzus is befejezéséhez közeledik s ha Isten akarja, decemberben levizsgázhatnak a hitjelöltek. Sajnos, Isten az év elején a legtehetségesebbek egyikét, hosszas betegség után magához hívta. Kegyes ifjú volt, ki a legszebb reményekre jegosított, különösen mivel a világi tudományokban is sokra vitte s a madraszi egyetemen már a „Baccalaureus artium“ fokozatot is kiérdemelte. Adja Isten, hogy a megmaradt 7 növendék, kik szintén a tanul ifjúság diszére válnak, szerencsésen befejezhesse tanulmányait.

S most engedje meg, hogy ezúttal elbucsúzzam. Adja Isten, hogy sok öröme legyen növendékén, kinek a kereszt, melyet már eddig is hordoznia kellett, bizonyosan áldására lesz. Ha kívánja, a jövőben is bármikor szívesen szolgálok róla felvilágosítással. Hittestvéri üdvözléssel vagyok őszinte hiva *Gehring A.* szemináriumi igazgató.

Jézus tehát úgy akarta, hogy adományainkkal egy tanul tanító kiképeztetését mozdítsuk elő. Kérem azért a „*Külmisszió*“ olvasóit, áldozzanak ezentúl is szívesen ezen célra s foglalják Devanukrachamot imáikba, hogy maradjon meg Isten kegyelmében. Mily öröm lesz mindnyájunkra nézve azon tudat, hogy messze Indiában van egy szegény tanítóképezdész, ki a mi segélyezésünkkel készül pályájára s ki, ha majd néhány év múlva a szegény indiai pogány gyermekeket Krisztushoz vezeti, bizonyára hálával fog megemlékezni magyarországi jóltevőiről, kiket nem ismert, de a kiknek szeretetét érezte. S ezzel egyúttal legalább egy szemernyit lefizethetünk az Úrnak, hazai egyházunk óriási missziói adósságából!

A protestáns misszió állapota 1896 végén.

A protestáns misszió századunk folyamán oly óriási arányokat öltött, hogy egy embernek teljes erejét és idejét igénybe veszi, hogy ha az egész világra kiterjedő működéséről s eredményéről megbízható és kimerítő adatokkal akar szolgálni. *Vahl* nemrég elhalt dániai luth. prépost a lehető legnagyobb figyelemmel kísérte a földkerekség összes prot. misszióegyleteinek működését s azokról időről időre lehetőleg pontos statisztikai adatokat hozott nyilvánosságra. Kevéssel halála előtt közzé tett utolsó ilyen közleménye a következőkben tünteti fel a prot. misszió állapotát 1896 december 31-én.

A mondott időben összesen 367 prot. *misszióegyesület* létezett és pedig Angolországban 90, Skóciában 17, Irlandban 5, Németalföldön 16, Németországban 20, Svájcban 3, Dániában 4, Franciaországban 2, Norvégiában 9, Svédországban 5, Finlandban 2, az északamerikai Egyesült Államokban 64, Angol-Északamerikában 17, Nyugotindiában 14, Ázsiában 42, Afrikában 16, Ausztráliában 41.

Ezen misszióegyesületek összes *bevétele* 54,543,740 márka (32,726,244 frt) volt, mely összeg országonként így oszlik meg: Anglia 23,196,240 mk.; Skócia 4,117,620 mk.; Irland 517,760 mk.; Németalföld 470,340.; Németország 2,938,940 mk.; Svájc 1,223,980 mk.; Dánia 152,060 mk.; Franciaország 506,000 mk.; Norvégia 641,380 mk.; Svédország 483,360 mk.; Finland 98,180 mk.; Egyesült Államok 16,127,860 mk.; Angol-Északamerika 1,715,780 mk.; Nyugotindia 391,640 mk.; Ázsia 252,880 mk.; Afrika 666,600 mk.; Ausztrália 1,043,120 mk.

A misszió szolgálatában ugyanakkor 5878 *hittérítő*, 2396 férjezett segítő, 3239 hajadon, 4543 benszülőtt lelkész s 59,112 benszülőtt segítő állott; az urvacsorára jogosultak száma 1,161,217 s a tanulók száma 938,143 volt. Az egyes országok közül Angliára 2092 hittérítő, 2583 benszülőtt lelkész, 344,515 urvacsorázó; Skóciára 297 hittérítő, 41 benszülőtt lelkész, 36,757 urvacsorázó; Irlandra 41 hittérítő, 3 benszülőtt lelkész, 1383 urvacsorázó; Németalföldre 96 hittérítő, 12 benszülőtt lelkész, 76,502 urvacsorázó; Németországra 600 hittérítő, 85 benszülőtt lelkész, 108,489 urvacsorázó; Svájcra 184 hittérítő, 36 benszülőtt lelkész, 17,724 urvacsorázó; Dániára 19 hittérítő, 3 benszülőtt lelkész, 302 urvacsorázó; Franciaországra 44 hittérítő, 37 benszülőtt lelkész, 13,742 urvacsorázó; Norvégiára 63 hittérítő, 63 benszülőtt lelkész, 33,416 urvacsorázó; Svédországra 78 hittérítő, 12 benszülőtt lelkész; 789 urvacsorázó; Finlandra 10 hittérítő, 236 urvacsorázó; az Egyesült Államokra 1444 hittérítő, 1161 benszülőtt lelkész, 264,520 urvacsorázó; Angol-Északamerikára 189 hittérítő, 70 benszülőtt lelkész, 17,467 urvacsorázó; Nyugotindiára 449 hittérítő, 127 benszülőtt lelkész, 148,702 urvacsorázó; Ázsiára 7 hittérítő, 20 benszülőtt lelkész, 7358 urvacsorázó; Afrikára 134 hittérítő, 189 benszülőtt lelkész, 51,352 urvacsorázó; Ausztráliára 132 hittérítő, 91 benszülőtt lelkész, 42,963 urvacsorázó esik.

Hogy mennyire fejlődik a misszióügy csak egy év alatt is, kitűnik abból, ha például a Németországra vonatkozó adatokat, a németországi misszióegyletek 1897 december 31-i adataival összehasonlítjuk. Eszerint a német evangélikus misszióegyleteknek 1897 végén összesen 485 misszióállomása, 329,686 pogánykereszténye, 786 hittérítője, 126 felszentelt s 3995 egyéb benszülőtt segítője, 2255 tanítója, 1634 iskolája, 79,952 tanulója s 4,346,029 márka bevétele volt. Az ismertebb németországi misszióegyesületek 1897-i hiteles adatait a következő táblázat mutatja:

A misszióegyesület neve :	Hit- térítők	Állomások	Pogány kereszté- nyek	Felszentelt benszültt lelkészek	Egyéb benszültt segítők	Iskolák	Tanítók	Tanulók	Évi bevétel márkában.
Herrnhut	186	137	92142	18	1141	266	381	24425	393 315
Bázel	182	56	36315	42	477	465	557	17285	1 008 338
Berlin I.	86	57	32462	—	634	164	—	6515	416 388
Barmen	116	80	68124	22	882	264	288	12322	622 293
Bréma	17	4	2040	1	56	38	—	969	203 000
Berlin II.	36	20	38115	19	427	60	212	3178	207 661
Lipcse	42	41	16678	22	227	219	384	6307	443 632
Hermannsburg	58	56	41751	—	471	116	—	6478	445 314
Breklum	12	6	533	17	—	6	28	467	105 000
Neukirchen	14	9	860	23	—	8	9	300	68 236
Berlin III.	15	7	119	—	8	7	—	166	70 573
Neuendettelsau	11	4	7	—	—	4	—	90	60 000

Mindezen számok bizonysgot tesznek. külföldi testvéreink nagy hitéről s azon bámulatos áldozatkészségről s önfeláldozásról, mely hitökből fakad. Egy országot azonban hiába keresünk a hosszú sorban, ahol pedig szintén igen sok protestáns lakik. Valjon melyik lehet az? Azt hiszem, hogy nem lesz nehéz kitalálni? —

Hazai missziói hírek.

— **Adakozás.** Az „*Evang. Luth. Missionsblatt*“ f. évi 3. száma szerint 1898. okt. 1-től december 31-ig Magyarországból a következő adományok folytak be a *lipcsei ev. luth. misszió* pénztárába: *Agfalva*, Scholtz Ödön lelkész gyűjtése a „Külmisszió“ és „Der Friedensbote“ egyházi lapok útján 57 frt 99 kr. (közte 36 frt egy pogány gyermek keresztény neveltetésére); *Békés-Csaba*, Szeberényi Lajos lelkész gyűjtése az „Evang. Egyházi Szemle“ útján 6 frt; *Budapest*, Kunszt Irén kisasszony gyűjtése 2 frt 90 kr. és Broschko G. A. segédlelkész küldeménye 8 frt; *Liptó-Szt.-Miklós*, Janoska Gy. lelkész gyűjtése a „Cirkevné Listy“ útján 37 frt; *Pozsony*, Schmidt Károly Jenő lelkész gyűjtése a „Der Friedensbote“ útján 85 frt; *Sopron*, Stiegler Gusztáv lelkész küldeménye a soproni felső egyházmegye gyülekezetei részéről 24 frt 72 kr.; *Szombathely*, Kiss I. lelkész küldeménye a dunántúli kerül. gyámintézet részéről 18 frt 66 kr. összesen: 230 frt 27 kr., mit a mult számban kimutatott 469 frt 69 krral összegezve, tavaly a magyarországi luth. misszióbarátok **709 frt 96 krt.** fordítottak Isten országa terjesztésének előmozdítására a pogányok között. Ez ugyan elég kevés, de az 1897. évi 529 frt 69 krral szemben mégis 180 frt 10 kr. emelkedést mutat. — Reméljük, hogy a missziói adományok ez éven még inkább megszaporodnak. Erre enged következtetni az „*Evang. Luth. Missionsblatt*“ f. évi 8. száma, hol a folyó évi január-márciusi első évnegyedről máris a következő adományok nyugtázását látjuk: *Batizfalu* 6 frt, *Durand* 2 frt, *Igló* 6 frt 95 kr., *Késmárk* 1 frt 50 kr., *Mezőberény* 8 frt 50 kr., *Modor* 4 frt, *Pinkafő* 44 frt 57 kr., *Alsó-Lövő* 5 frt. összesen: 78 frt 52 kr. Kívánatos, hogy ezen összeget számos *pünkösdi persely* tetemesen megnövelje.

— **Dr. Baltik Frigyes** dunáninneni püspök ezidén ismét körlevélben hívta fel kerülete lelkészeit a misszióügy pártolására. A levél, —

melyet a püspök úr szivességéből szószerint közölhetek — így hangzik: „A dunáninnyi ág. h. ev. egyházkerület Ntú. Lelkészi Hivatalainak: Üdvöt az Úrban! Egyházkerületünk gyülekezetei a pogány misszióra szépen áldoznak. Mult évben 204 frt 85 krt küldtünk *Lipcsébe*. Illő dolog, hogy nálunk is szerveztessék a szent munka. Gyámintézetünk is oda nyilatkozott, hogy kész e téren közreműködni. Teljesítsük tehát az Úrnak parancsát és amíg képesek leendünk itthon külmissziói egyeletet alkotni, emlékezzünk imákban és szeretetadományokban a pogányok közt Krisztus Urunk szent Evangeliumát terjesztő testvéreinkről. Felkérem a Tiszt. Lelkész Urakat, mondjanak pünkösöd másod napján imát Isten országának terjesztéseért, a szent beszédben pedig hívják fele a híveket, hogy e célra adakozzanak az Úr nevében, mire nézve a legtanácsosabb, ha a szent célra a gyülekezet határozatából valamely szent napon offertórium tartatik. Ennek eredménye hivatalomhoz f. évi augusztus hó 1-ig beküldendő. Balassagyarmat 1899. évi április 21., testvéretek az Úrban Dr. Baltik Frigyes püspök. Csak óhajtani lehet, hogy a püspök úr ezen német és tótnyelve is szétküldött felhívása visszhangot keltsen kerülete összes lelkészei szivében.

— **Nyiregyháza.** *Geduly* Henrik lelkésztől 20 frtot s a következő sorokat vettem: „Kedves Kollegám! Vizkeresztii beszédemben felhívtam a gyülekezetet adakozásra a *lipcsei ev. luth. misszióra*. Beszédem hatása alatt egy igen szegény, sok gyermekkel megáldott földművés, névszerint *Barta* Mihály régen megtakarított 20 forintocskáját elhozta hozzám, hogy azt az evang. egyház külmissziói céljaira fordítsuk. Elküldöm tehát Neked, azzal a kéréssel, hogy azt a lipcsei misszió-egylethez, mint *Barta* Mihály nyiregyházi földműves adományát juttatni és egyszersmind b. lapodban is nyugtatni sziveskedjél. Csak előre a nemes célban! Isten legjobb áldásai legyenek műveden és irányzatodon! stb. . . . Örömmel közlöm e sorokat, mert nem csak azt mutatják, hogy önzetlen fáradozásom Isten országának ezen nálunk eddig annyira elhanyagolt munkamezején folyton fokozódó elismerésre talál, hanem ami sokkal fontosabb, azt is, hogy eredmény, mint minden téren, úgy itt is csak a lelkészek buzgósa mellett érhető el s hogy mily igaz az Ur azon szava, hogy „*az En beszédem, mely az En számból kimegyen, nem tér En hozzám üresen, hanem megcselekszi amit akarok!*“ (Ésaiás 55, 11).

— **Ágfalva.** Az itteni gyülekezetben mind nagyobb érdeklődés mutatkozik a hittérítés iránt. Vizkeresztkor délelőtt a bánfalvai leánygyülekezetben, este magában Ágfalván volt missziói istentisztelet, a hívek tömeges részvéte mellett, március 14-én pedig Lépésfalván alig volt képes az imaterem befogadni az istentiszteletre jövő híveket. Az offertóriumok összege 8 frt 59 kr. volt, mihez ujabban a konfirmandusok is 1 frt 98 krt gyűjtöttek. Bánfalván azonkívül *Tiefbrunner* Karolin gyermekkertész nő fejt ki nagy buzgóságot a misszió ügyében, mire növénydékei között ujabban ismét 3 frtot gyűjtött, s mivel végül egyesek is áldoztak összesen 1 frt 90 krt missziói célokra, eddig január 1. óta már 16 frt. 48 kr. gyűlt össze a lipcsei misszió javára.

— **Locsmánd.** Itt az adventi hetekben tartott missziói összejövetelek folytonos kedveltségnek örvendtek s a persely s a vizkeresztii offertórium 12 frt 79 krt jövedelmezett, mely összeget a kerületi gyámintézeti pénztárba küldtük. Azonkívül a gyermekekkel is volt gyermek missziói istentisztelet, melyen az Úr ezen kicsinyei 2 frt 27 krt adtak megtakarított „vagyonukból“ egy pogány gyermek keresztény neveltetésére.

— **Igló.** Nálunk ezidén volt vizkeresztkor az első missziói istentisztelet. A szent beszédet dr. *Walser* Gyula lelkész tartotta, melynek vé-

geztével az offertórium 6 frt 95 krt jövedelmezett. Ezen összeg az egyháztanács határozatára a *lipcei* misszió javára *Schwartz* misszióigazgatónak küldetett.

— **Nyugtázás.** A *lipcei evang. luth. misszióra* január 1-től, április 30-ig a következő adományok érkeztek hozzám: *Kokovai* gyülekezet, *Bancik S.* lelkész által 2 frt; *Bánfalva* vizkeresztői perselye 2 frt 10 kr.; *Ágfalva* vizkeresztői perselye 5 frt; *Hollólonnics* vizk. offertóriuma *Faix M.* lelk. által 1 frt 20 kr.; *Szepes-Béla* vizk. offert. *Weber S.* lelk. által 2 frt 07 kr.; *Hafenscher K.* lelk. *Sárvár* 50 kr.; „-1. -n. B-d.” 1 frt; *Kovács A.* lelk. *H. Vécse* 50 kr.; *Hajdu János* lelk. *Zsegnye* 50 kr.; *Barta* Mihály *Nyiregyháza*, *Geduly H.* lelk. által 20 frt; *Jusztin G.* lelk. *Krődin* (Szlavónia) 50 kr.; *Ratkó* vizk. offert. *Zachár S.* lelk. által 1 frt; összesen **36 frt 37 kr.** — Továbbá egy pogány gyermek (most már *Devánukracham*) kiképeztetésére: *Tiefbrunner K.* *Bánfalva* 3 frt; *V. K. Modor* 60 kr.; *F. F. Pancsova* 25 kr.; *Hafenscher K.* lelk. *Sárvár* 50 kr.; Egy társaság *Ágfalva* 40 kr.; *Sch. Ö. Á.* 1 frt; *S. K. Pozsony* JÉzus nevében 30 kr.; *M. K. né Kajár* 10 kr.; *Hacki Mária* *Sopron* („Isten áldása legyen a kis adományon!”) 1 frt.; *Tomka Károlyné Vas-Körtvélyes* 2 frt; locsmándi gyermekistentisztelet *Löw F.* lelk. által 2 frt 27 kr.; *Heilemann Samu* *Rödön* (Isten dicsőségére, saját gyermekei megóvásaért) 1 frt; *Mezey* *Emilia* *Sopron* 1 frt; *Pieler* *Anna* *Sopron* 26 kr.; *Lépesfalva* perselye 2 frt 49 kr.; *V. K. Modor* („Szent Üdvözítőnk nevében”) 50 kr.; *Kirchknopf* *Borbálya* *Ágfalva* 50 kr.; *petőfalvai* konfirmandusok *Gura J.* lelk. által 1 frt 10 kr.; *ágfalva-bánfalva-lépesfalvai* konfirmandusok 1 frt 98 kr.; *Szerényi S.* lelk. *Antunovác* (Szlavónia) 50 kr. összesen **20 frt 75 kr.** Mindezen adományok a „*Friedensbote*”-ban is nyugtáztattak. Isten áldása legyen az adakozókon és adományokon. Missziói áldozatokat ezentúl is szívesen fogadok, nyugtázok és továbbítok *Lipcsébe*.

— **Figyelmeztetés és kérelem.** A külmisszió és gyarmatpolitika viszonyáról ígért cikk térszúke miatt a jövő számra maradt. Szeretném, ha az 2 iv terjedelemben jelenhetne meg. De ez csak kellő pártolás mellett lehetséges. Kérem tehát mindazokat, a kik a „*Külmisszió*” fennmaradását és fejlődését óhajtják, hogy *küldjék be a csekély előfizetési díjat rögtön a lap kézhezvétele után*, nehogy utóbb ismét megfélekedzenek róla. De aki elő sem fizet, az se küldje vissza a lapot.

Külföldi missziói hírek.

— **A lipcei misszióintézet** felső osztályának növendékei márc. 23-án vizsgáltak. A vizsgán a missziói kollégium 3 lelkésztagján kívül *Kohlschütter* *drezdai* főegyháztanácsos és *Schultze* *heinrichsgrüni* egyháztanácsos is részt vett. Az ó és újszövetségi magyarázat, hittan s egyháztörténetből álló vizsgát mind az 5 vizsgázó megállotta. Ezek közül 3 egyelőre hazai lelkészek mellett fogja magát a lelkészi teendőkre begyakorolni, 1 az önkéntesi évet szolgálja le, 1 pedig, ha Isten akarja, a pünkösdi misszióünnep után azonnal *Afrikába* utazik. Ezek távozása után még 17 misszió-növendék marad az intézetben kikhez az új tanév kezdetén 9 új ifjú csatlakozik. Azonkívül a nálunk is ismert *Handmann* misszióesperes negyedik fia *Hadmann* *Richard* *Ottó* hitjelölt is belép az intézetbe, hogy egyidejűleg készülhessen utolsó theol. vizsgájára s a missziói szolgálatra.

— **A bázei misszióegyesületről** a következő tudósítást olvassuk az „*Allg. Ev. Luth. Kztg.*” f. évi 8. számában: „Hogy mily szükséges az, hogy a kiküldendő hittérítők nem csak „megtértek” legyen, hanem az

egyház tanában és hitvallásában is erősen álljanak, mutatja azon mozgalom, mely jelenleg Kalikut vidékén a bázeli misszió keresztényei között uralkodik. Ott ugyanis egy kilépet bázeli misszionárius befolyása alatt bizonyos *szektárius irányzat* keletkezett, „mely többek között az egyházi hivatal és egyházi rend kicsinylésében nyilvánul s melynek követői a gyermekek keresztelést is elvetik.“ Mivel a helyzet még nem tisztult eléggé, a bázeli misszióbizottmány csak előleges intézkedéseket tett; „Azon gyülekezeti tagokkal, akik lelkiösméreti aggályok vagy rábeszélés folytán csatlakoztak ezen irányzathoz, nem mereven, hanem szeretetteljesen fogunk eljárni, mégis ügyelnünk kell arra, hogy saját gyülekezeteinkben ne támadjon zavar. Aki még egyszer megkeresztelteti magát s ezzel a már nyert kereszttség megvetését bizonyítja, azt a gyülekezetből kilépettnek tekintjük; de azért, ha erkölcsös életet él s a mi intézkedéseinket nyilvánosan nem ócsárolja, mint vendég részt vehet az urvacsorán s gyermekeit, ha az előirt kötelességeket teljesíti, a templomban és iskolában, saját gyülekezetünk gyermekeivel egyenlő elhánásban fogjuk részesíteni.“ Ezen határozatot nehéz megérteni. Hiszen a zavar már betört a bázeli gyülekezetekbe s félrendszabálylala zavart általános tapasztalás szerint megszüntetni nem, csak fokozni lehet. S általában hogyan lehet baptistákat s kilépetteket az urvacsorához bocsátani? Hanem a bázeli „intézkedések“ nyilvános ócsárlása kizár az urvocsorai közösségből. Igazán veszedelmesebb ez, mint a kereszttség szentségének a megvetése? — Eddig az említett lap. Mi nem fűzünk hozzá bővebb kommentárt, csak azt jegyezzük meg, hogy a bázeli misszió az „alliance“ dédelgetett gyermeke, mely irányzat az egyházi individualitás lerontása mellett, az u. n. „általános“ keresztység meghonosítására törekszik, s ezen törekvésében a szektákkal is barátkozva, a szentségekről szóló egyházi tan feladására is kész, — csak saját „intézményeit“ őrzi féltékenyen. Ezen veszedelmes irányzatnak nálunk is vannak hívei. Reméljük, hogy néhány ilyen példa kiábrándítja őket.

— **A katólikus misszió praxisára** Kinában élénk világot vet azon eset, melyet *Mausz* a rajnavidéki misszióegyesület hittérítője jelent *Kanton* tartományból: „*Poklo* városában a kath. lelkész épen istentiszteletet tartott, mikor egy fegyveres tömeg a kápolnára rontott s a lelkészt 13 hívével együtt meggyilkolta. Amilyen borzasztó ez az eset, ép olyan különös ok idézte elő. A lelkész, amint ez kath. részről sajnos oly gyakran történik, vizsgálat nélkül minden jelentkezőt pld. hirhedt tolvajokat is felvett gyülekezetébe s az ilyen „megtérteket“ a maga s a francia hatóság védelme alá helyezte. Ha aztán ezen »kathólikusok« közül valakit kihágás miatt becsuktak, a lelkész lépéseket tett érdekébe, mi a francia hatóság révén mindég eredménnyel is járt. Egy ilyen eset alkalmával a páter nemcsak azt eszközölte ki, hogy egy bebörtönzött hívét szabadon eresztették, hanem azt is, hogy hive kérelmére annak vádlóit körülbelől 250 frtra megbüntették. S mindezen dicsőséggel meg nem elégedve, a lelkész még azt is követelte, hogy a katólikusok ellenségei közül néhányat be is csukjanak. S ez meg is történt. Csakhogy mindez annyira felizgatta a kinaiakat, hogy boszút esküdve társaikat a börtönből erőszakkal kiszabadították s a kápolnát megtámadva a pátert s 13 hívét lemészárolták.“ Aki ismeri a kath. misszió eljárását Kinában, (Lásd dr. Warneck jeles cikkét a »Külmissió« múlt évi 2. számában) az tudja, hogy ez az eset nem áll egyedül s hogy a kath. hittérítők ilyen eljárása okozza azt a számtalan vérfürdőt, melyről oly gyakran hoznak hírt a hírlapok.